

Verslag themamiddag Bodem

Pieter Struyk, 't Oud Erf

Als eerste vertelt Pieter zijn verhaal over zijn tuin bij boerderij 't Oud Erf in Achterveld. Pieter is daar dit seizoen gestart op 0,8 ha zandgrond. Hij levert aan winkels en horeca en werkt voornamelijk alleen, is daarom vrij goed gemechaniseerd.

Het perceel was een gangbaar maïspanceel, behoorlijk verslempd. In het voorjaar is het tot 60 cm losgewoeld, daarna gespuit op 40 cm. Het was erg nat, mede door een leemlaag op 1,5 meter waardoor het water niet goed weg kan. Hij heeft een bodemanalyse laten doen: N laag, K laag, P zeer hoog, bodemleven zo goed als ontbrekend.

In het voorjaar heeft Pieter varkensstalmest en groencompost gegeven. 75 kippen draaien mee in de vruchtwisseling, naast de groenbemester. Ze leveren wat mest en natuurlijk eitjes en eten resten tuinafval.

Als groenbemester gebruikt hij lupine, met het idee dat je hiervan ook kunt oogsten. De opbrengst bleek echter wat tegen te vallen en het oogsten is erg veel werk. Alleen dankzij de inzet van vrijwilligers van de afnemer, biologische verpakkingsarme winkel De Nieuwe Graanschuur, is het gelukt wat te oogsten. De lupine levert 3,00/kg op. Dankzij een onderzoekssubsidie heeft Pieter toch wat verdiend aan de lupine.

In het najaar heeft hij winterrogge en rode klaver met phacelia gezaaid, dit komt nog goed op. De natte plekken zijn nog steeds zichtbaar, maar de bodemstructuur is al aan het verbeteren. Er zijn aan het einde van het seizoen ook al veel meer wormen te zien dan aan het begin, de kippen hebben dit verschil feilloos door!

Michel Smits, Amelis'Hof

Sinds 1985 is Michel tuinder op deze plek, 1 ha zavel op landgoed Amelisweerd. Er wordt met vrijwilligers, cliënten en stagiaires gewerkt op de tuin; afzet vooral via groenteabbonnementen en eigen winkel op de tuin.

De bodembewerkingen worden met de frees gedaan, ook het spitten; het is handig om alles zelf te kunnen doen op een zelfgekozen moment, je bent niet afhankelijk van de loonwerker. 's Winters wordt er bij vorst mest en compost uitgereden met kruiwagens. Officieel mag dit niet zo vroeg, maar daar zijn nog tot nu toe nooit

problemen mee geweest. Het is jaarlijks ongeveer 20 - 25 kuub (15 - 20 ton) compost van eigen land en een zelfde hoeveelheid blad/maaiselcompost.

Zodra het droog genoeg is, wordt het hele land eerst voorgefreesd om het gewas alvast wat klein te maken, en daarna gespit, op 20 à 25 cm. Direct daarna wordt het weer gefreesd en na drie weken nog eens om de groenbemester weg te krijgen.

Gedurende het groeiseizoen wordt er na regen geschoffeld of gecultiveerd zodat er weer lucht in de grond kan en tegen het onkruid. Schoffelen zorgt ervoor dat lucht de grond in kan, en het water er minder makkelijk uit. Het is een soort mulchen met een laagje aarde, je doorbreekt de capillaire werking met schoffelen. Ze gebruiken altijd kantelschoffels, Michel laat er meteen een zien. Daarmee kun je twee kanten op werken; naar je toe en van je af. Je kunt er zeer nauwkeurig mee schoffelen. (Voor wie interesse heeft, hierbij de link naar de producent, misschien ook iets om samen te bestellen? MB

<http://www.glaser-swissmade.com/englich/Art404.html>)

Het onkruidmanagement is inmiddels geen strijd meer. Onkruid heeft ook zo zijn functies voor de bodem. Alle zaadonkruiden gaan gewoon op de composthoop, zolang je het onderwerkt geeft het geen problemen hier. De composthopen worden in oktober omgezet.

Bemesting is vooral bedoeld om de bodem te voeden, de gewassen moeten er vervolgens zelf uit halen wat ze nodig hebben. Er wordt in het vroege voorjaar eenmalig bemest, de rest van het seizoen niet meer. Ze hebben ooit een keer prei bij bemest gedurende het seizoen: dit leverde wel dikkere preien op, maar de kwaliteit was minder en het gewas werd kwetsbaarder voor ziektes en schimmel.

Michel noemt een fascinerend voorbeeld van vitaliteit, levenskracht in voedsel. Er is een proef gedaan met komkommers: een gangbare en een BD-komkommer werden in plakken gesneden en toen weer strak ingepakt met plastic folie. Na 16 dagen was de gangbare komkommer versnottend en de bd-komkommer weer aan elkaar gegroeid! *

De grond is sinds Michel hier zit enorm verbeterd. Was bij de start, ca 25 jaar geleden, schraal en met een slechte structuur, veel kunstmest gehad. Inmiddels goede structuur, rijk bodemleven, goede bodemvoorraden.

Het seizoen start vrij laat, eind april pas buiten planten (kas en platte bak eerder), maar gaat wel lang door. De pakketten worden geleverd van begin mei tot eind december.

Er is weinig input op deze tuin: voorheen alleen mest en plantgoed/zaden. Maar, behalve verkoop van producten, ook bijna geen output: alle "afval" wordt vercomposteerd. Bloemstengels apart om als matras van de composthoppen te dienen, koolstronken en snoeihout apart, omdat die langzamer verteren, en verder alles op de hoop. Plantenziekten overleven de composthoop maar zelden (knolvoet), wortelonkruiden worden door het compostdoek verstikt. Onkruidzaden overleven wel voor een deel, maar worden op het land ondergespit en vaak geschoffeld.

Sinds drie jaar gebruikt Michel geen dierlijke mest meer, maar bladcompost. Bladeren en maaisel worden aangevoerd vanaf het landgoed, heel lokaal dus. Het blad wordt versnipperd en in december of januari geleverd, vooral eiken en beuk. Grasmaaisel komt later. Of hij niet bang is voor verzuring? Blad verzuurt in het begin van het composteringsproces, maar als het eenmaal goed gecomposteerd is, is het niet zuur meer. Hij heeft nog geen negatieve effecten gezien op de bodem of de gewassen.

Het doel van het bodembeheer is een gezonde bodem waar gezond en vitaal voedsel op kan groeien. Doel is de tuin als organisme ondersteunen, om zichzelf te kunnen voeden en gezond te houden. Stikstof bijvoorbeeld hoeven we niet zoveel aan te voeren; een gezond en actief bodemleven zorgt er wel voor dat er voldoende stikstof beschikbaar komt voor een rustige plantengroei. Waarschijnlijk geldt dat ook voor de andere "noodzakelijke" voedingsstoffen.

Later bekijken we op de tuin de groenbemesters, de composthoppen en de berg bladcompost. Groenbemester was er in eerste instantie niet jaarrond, alleen als winterbedekking; intensief teeltplan. 20 jaar geleden hebben ze één vak groenbemester toegevoegd, dit was jarenlang rode klaver met Phacelia. De afgelopen jaren is Michel aan het experimenteren met een mix van groenbemesters waaronder Japanse haver, wikke, boekweit. Hoe meer diversiteit, hoe beter.

De wikke heeft het dit jaar goed gedaan. Wordt na instorten gemaaid, waarna de zaden gaan kiemen en er opnieuw wikke opkomt. Die raakt echter niet meer in het zaad, daar is het te laat voor. Dit zorgt er meteen voor dat je groenbemester in het volgende seizoen als er weer groente staat, niet meer als "onkruid" opkomt. Ook tussen de teelten zaait hij waar mogelijk groenbemester, bv. tussen de mais en de stokbonen, met het idee het onkruid tegen te gaan en toch de bodem zoveel mogelijk te bedekken en beschermen. Het kan gedurende het seizoen gemaaid worden. De bladercompost ziet er nu al mooi en grotendeels gecomposteerd uit. Er ligt een

zeil overheen, maar dat is niet noodzakelijk, overblijfsel uit de tijd van de mest. Compostdoek zou ook prima zijn.

Na afloop van de rondleiding krijgt Michel van ons een boek Het verborgen leven van Bomen van Peter Wohlleben, dat hij echter al heeft gelezen. Kort gezegd gaat het boek over hoe bomen met elkaar communiceren en samenwerken. Er zijn veel andere belangstellenden, dus we besluiten er een BioTuinders-doorgeefboek van te maken: lees het, neem het mee naar ALV of andere bijeenkomst en geef het door.

Michel heeft nog een andere tip die hier op aansluit: Briljant Groen, de intelligentie van planten. <http://www.uitgeverijcossee.nl/boek/Briljant-groen--De-intelligentie-van-planten-T561.php>

Mooi leesvoer om deze winter in alle rust weer inspiratie op te doen voor een nieuw teeltseizoen. Goede winter allemaal!

*Voor de geïnteresseerden: het verhaal over de komkommers komt waarschijnlijk uit het boek Barstensvol leven – een pleidooi voor vitale voeding, Petra Essink en Paul Doesburg, Uitgeverij Christoffor, ISBN 978 90 6038 808 2, € 24,50

De voedingskundigen Petra Essink en Paul Doesburg leggen helder uit waarom en hoe, ook aan de hand van interviews met andere deskundigen. Groenten die snel met kunstmest zijn opgefokt (zoals op substraat geteelde sla of komkommers) hebben minder vitaliteit – veerkracht – dan in de biologisch-dynamische landbouw voortgebrachte voeding, is de stelling. En geven daarmee ook minder veerkracht door aan mensen die er van eten. Vaag? Reguliere en biologisch-dynamische komkommers werden in plakjes gesneden en in oorspronkelijke vorm in plastic folie gewikkeld. Na 16 dagen waren de gangbare komkommers verrot, de biologisch-dynamische schijfjes waren weer aan elkaar gegroeid.

Ik vind ook nog de Demeter Magazine waar het in stond: DEMETER MAGAZINE Vitale voeding uit een levende landbouwcultuur Katern | Krant van de Aarde | Jaargang 2016 / 2017 Evenals Krant van de Aarde, Warmonderhof.